PRACTICAL ACTION
Technology challenging poverty

घाँस संरक्षणका तरिकाहरु

प्राकृतिक रुपमा बाह्रै मास हरियो घाँस पाउन गाह्रो हुन्छ । त्यसकारण बढी घाँस पाइने समयमा घाँसलाई संरक्षण गरी राख्न सकेमा बाह्रै मास हरियो घाँस उपलब्ध भई दूध उत्पादनलाई कायम राख्न सहयोग पुग्दछ । घाँस संरक्षण गरी राख्नको लागि हे वा साइलेज बनाई राख्ने दुईवटा तरिकाहरू प्रचलनमा छन् ।

१. हे

हरियो घाँसलाई काटेर त्यसमा भएको पानीको मात्रालाई सुकाएर संरक्षण गरिएको घाँसलाई हे भनिन्छ । सामान्यतया हरियो घाँसमा ७० देखि ८० प्रतिशतसम्म पानीको मात्रा हुन्छ । हे बनाउनको लागि यसलाई सुकाएर पानीको मात्रालाई १० देखि १५ प्रतिशतसम्म झार्नु पर्दछ ।

हे बनाउनको लागि उपयुक्त घाँसहरू

हे बनाउनको लागि कोशे तथा अकोशे दुवै खालका घाँसहरू उपयुक्त हुन्छन् । जै घाँस यसको लागि निकै उत्तम हुन्छ तर लुसर्न, क्लोभर, वर्षिम, काउपी जस्ता घाँसहरू समेत प्रयोग गर्न सकिन्छ ।

कुन बेला काट्ने ?

घाँसलाई फुल फुल्नु अगावै वा फुल लाग्ने बेलामा काट्नु सबैभन्दा उत्तम हुन्छ । घाम राम्रोसँग लागेको दिनमा घाँसमा शीत ओभाइसकेपछि मात्र काट्न उपयुक्त हुन्छ ।

कसरी बनाउने ?

- घाँस काटेर खेतबारी वा कान्लामा फैलाएर सुकाउने वा
- घाँस काटेर साना साना मुठ्ठा पारेर पर्खाल, छाना, गोठमाथि सुकाउने वा
- मुठ्ठा बनाएर डोरी वा लठ्ठामा झुण्डाएर सुकाउने

PRACTICAL ACTION
Technology challenging poverty

असल हे मा हुनुपर्ने गुणहरू

- असल हे सम्पूर्ण पात सहितको हुनुपर्छ।
- मिश्रित घाँसहरूको हे राम्रो हुन्छ।
- घाँसमा १० प्रतिशत जति फुल फुल्न शुरु गरेको अवस्थामा काटेर बनाएको हे राम्रो हुन्छ।
- असल हे हरियो रङ्गको हुनुपर्दछ।
- असल हे नरम र स्वादिलो हुनुको साथै ढुसी रहित हुनुपर्दछ ।

कति खुवाउने ?

हरियो घाँस नपाइने समयमा दूध दिने पशुलाई सरदर ५ केजीको दरले खुवाउने।

२. साइलेज

हरियो घाँसलाई काटेर गुन्द्रुक बनाएजस्तो गरी तयार गरिएको संरक्षित घाँसलाई साइलेज भनिन्छ। साइलो पीट भनिने १ घन मिटरको खाल्डोमा ४०० देखि ७०० केजी हरियो घाँस साइलेजको रुपमा संरक्षण गर्न सकिन्छ।

साइलेज बनाउनको लागि उपयुक्त घाँसहरू

साइलेज बनाउनको लागि डाँठमा गुलियोपना भएका घाँसहरू जस्तै मकै, जुनेलो, उखुको टुप्पो, बाजरा, टियोसिन्टे जस्ता घाँसहरू उपयुक्त हुन्छन्।

कुन बेला काट्ने ?

साइलेजको लागि बाला पसाउने समयमा काट्न उपयुक्त हुन्छ। ६० देखि ६५ प्रतिशत मात्र चिस्यान भएको घाँस साइलेजको लागि उपयुक्त हुन्छ।

कसरी बनाउने ?

- घाँसलाई २ देखि ४ इन्चको टुक्रा पार्नुपर्दछ । घाँस भिजेको छ भने ओइलाएर मात्र काट्नु पर्दछ ।
- खाडलको पिँधमा प्लाष्टिक बिच्याउने ।
- टुक्रा पारेका घाँसहरू खाडलमा राख्ने र खाँदेर हावा बाहिर निकाली सकेसम्म कम समयमा खाडल भर्ने ।
- खाडल भरिसकेपछि माथिबाट हावा पानी नछिर्ने गरी प्लाष्टिकले राम्रोसँग छोपी १२ देखि १५ सेमीसम्म माटोले चारैतिर छोपेर लिपी दिनुपर्दछ ।
- माथिबाट गह्रुङ्गो चिजले थिचिदिनु पर्दछ ।
- करीब ४५ दिनमा साइलेज तयार हुन्छ ।

असल साइलेजमा हुनुपर्ने गुणहरू

- नरम, रसिलो र अमिलो अमिलो खालको मिठो वासना आउने ।
- हरियो रङ्गको ।
- ढुसी रहित र समाउँदा च्याप च्याप नआउने खालको हुनुपर्दछ ।
- ४.२ देखि ४.५ सम्म पिएच भएको ।

कति खुवाउने ?

हरियो घाँस नपाइने समयमा दूध दिने पशुलाई सरदर ४/५ केजीको दरले खुवाउने ।